

ZPRÁVA Z KLUSU, KONANÉHO K PADESÁTÉMU VÝROČÍ ZALOŽENÍ LŮŽKOVÉHO ZAŘÍZENÍ PRO LÉČBU ZÁVISLÝCH ŽEN, HISTORICKY ZNÁMÉHO POD NÁZVEM „LOJOVICE“

Třicátého září 2021 v tradiční dobu od 18.00 do 19.30 proběhl na Klinice adiktologie Všeobecné fakultní nemocnice a 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy v tak zvaném „Jungmaníku“ v Apolináři slavnostní KLUS – „Klub Usilujících o Střízlivost“, někdy též zvaný „Klub Lidí Usilujících o Střízlivost“, či v nepřítomnosti Jaroslava Skály, který v rámci své profese hojně cestoval, nazývaný „Kapitáne, Loď Udržuje Směr“. Poslední výrok pochází od Niny Voráčkové, bývalé lojovické pacientky, po níž byla pojmenována jedna ze skupin a světnic v Lojovicích. Nina Voráčková byla v Apolináři staniční sestrou.¹

Oslavovalo se padesát let od založení prvního československého lůžkového zařízení pro léčbu závislých žen, známého pod názvem „Lojovice“, tehdy oficiálně zvaného „Rehabilitační pobočka Psychiatrické kliniky Fakultní nemocnice II“, vzniklého 11. října 1971.

Jubileum uvedli prof. PhDr. M. Miovský, Ph.D., přednosta Kliniky adiktologie 1. LF UK a VFN, a MUDr. P. Popov, MHA, primář tamtéž.

Poté předala MUDr. O. Pecinová, vedoucí lékařka a psychiatr ženského oddělení Kliniky adiktologie, která setkání vedla, slovo níže podepsanému, jenž v Lojovicích a v Apolináři v osmdesátých letech minulého století pracoval. Níže podepsaný se cítil velice poctěn, že tento jubilejní KLUS mohl spoluvést.

Se zavřenými očima („obrácení dovnitř“) vyslovovali přítomní jména osob již nežijících, osob svázaných s Lojovicemi a s Apolinářem, osob pro ně důležitých.

S patřičným respektem ke všem uváděným osobám si uvědomujeme, že je nemožné je na tomto místě všechny uvést a nikoho neopomenout, proto z plejády defilujících osob uvádíme pouze dvě:

Nejvíce se vzpomínalo na docenta MUDr Jaroslava Skálu, CSc., a na Jiřího Hellera, absolventa Fakulty tělovýchovného lékařství a sportu, jehož jméno je právem synonymem pro lojovickou (a od roku 2002 apolinářskou) léčbu závislých žen. Jako vždy nebojácny Jaroslav Skála přijal 1. 6. 1970 stejně nebojácného, vysokoškolsky vzdělaného Jiřího Hellera na místo sanitáře pražské záchytné stanice. Jiří Heller byl tehdy nezaměstnaný, neboť ve Výzkumném ústavu penologickém, kde pracoval, odmítl podepsat souhlas se vstupem vojsk Varšavské smlouvy a jejich okupací ČSSR. A od 11. 10. 1971 pověřil Jaroslav Skála Jiřího Hellera vést nově založené ženské oddělení pro léčbu závislosti v Lojovicích, které Jiří Heller vedl (s výjimkou let 1985–1987, kdy se podílel na budování zařízení pro drogamí ohroženou mládež na Kličově) do roku 2003, ovšem

až do svého skonu v roce 2021 se podílel na terapeutické a koncepční práci tohoto oddělení.²

Vzpomínání bylo „emočně nabitě a nostalgicky dojemné“ (pacientka Markéta M., skupina Kšandové),³ spontánně pak přešlo k osobám žijícím, které se z různých důvodů nemohly zúčastnit. Z personálu zaměstnaného v Lojovicích před rokem 1990 nedorazil kromě níže podepsaného nikdo. Pozdrav poslal a omluvil se PhDr. Václav Lepičovský, jenž měl přesně ve stejnou dobu vernisáž svých děl v Hradní galerii v Litoměřicích.

Též bývalé lojovické a později apolinářské pacientky masově absentovaly, což bylo pochopitelné, neboť se se zesnulým Jiřím Hellerem rozloučily při tryzně na Levém Hradci dvacátého šestého června 2021. Tam šla účast do stovek osob. Na Klus jich dorazilo jen několik, dorazily též „Apolenky“. Hospitalizované pacientky byly pochopitelně přítomny, některé i s rodinnými příslušníky.

MUDr. Olga Pecinová poté načrtla historii ženské lojovické a apolinářské léčby závislých žen a vyzvedla „výživnost“ programu: v roce 1978 obnášela sedmáct týdnů trvající léčba na oddělení okolo 1 150 hodin, nyní je terapeutická zátěž přibližně stejná. Ovšem program byl rozšířen v oblastech skupinové psychoterapie (skupiny 3× týdně), komunitní a didaktické psychoterapie, a to na úkor hlavně terapie pracovní.

Následoval společný zpěv, jak na Klusech bývalo tradičně zvykem. O tento bod programu se postaral Oldřich Janota, hudebník, textař, básník, spisovatel, nositel ceny kritiků Žlutá ponorka za celoživotní přínos, s podtitulem „Muž, který prochází zdí“ z roku 2000.

První zazněla v jeho překladu a úpravě píseň reverenda Garyho Davise „Say no to the devil“, z níž vyjímáme:

Say no to the Devil, say no
Ten démon chce být krásnej
ale fakt tě nemá rád
když říká dej si se mnou
say no
Když nabídnou ti láhev
say no
Ten démon chce být krásnej
ale je to starej lhář
Když říká dej si se mnou
say no

Následovala „Lojovická“ na nápěv „Strahováčka“ od Karla Hašlera, text upravil níže podepsaný, jež začíná takto:

V Lojovicích pod kopečkem
Ústav stojí
A v něm jako v láhvi muška
Pláče malá závisluška
Pro lahvičku svoji

Po stimulaci limbických systémů všech přítomných hudbou se pokračovalo s dalšími hosty. Ortoped MUDr. Jiří Vondráček, který nebyl nikdy závislý, sdělil své zkušenosti o střízlivosti a abstinenci jakožto životním stylu, který si svobodně zvolil.

Ludmila Neradová, M.D., zaujala hlavně přítomné pacientky a jejich rodiny sdělením o rodinné terapii, kterou v osmdesátých letech minulého století prováděla v Lojovicích. Pracovala tehdy v Apolináři a jakožto rodinná terapeutka prováděla v lojovické chatičkové osadě („Aronově“) týdenní ústavní léčby, kterých se vedle 4–5 rodin závislých klientů zúčastňovala i její kompletní rodina: spolu s ní i její manžel a jejich tři děti. Referát o tomto

typu terapie vzbudil příznivý ohlas na prvním Mezinárodním kongresu o rodinné terapii v Praze v květnu 1987.⁴ Nizozemský psychiatr, psychoterapeut a rodinný terapeut Lars Brok, ředitel ISSOOH (Holandského Institutu pro systémovou teorii, supervizi, výcvik a výzkum), tuto léčbu tehdy nazval „Totální rodinnou terapií“.⁵ Z dnešního pohledu by byl vhodnější název „Totální mnohočetná rodinná terapie“.

Celý KLUS, který se protáhl, byl veden v duchu TDA – Trvalé a důsledné abstinence. Po jeho skončení personál v této souvislosti zavzpomínal na vystoupení doc. MUDr. Jaroslava Skály, CSc., při příležitosti dvoutisícího „klusáckého“ setkání ze dne 2. února 1989, nazvaného „Démon abstinence tvořivé“.⁶ Níže podepsaný navrhl, že by se napříště měla místo zkratky TDA používat zkratka TDTA: Trvalá, důsledná, tvořivá abstinence.

Na závěr jedna osobní poznámka: největší satisfakcí pro pisatele těchto řádků bylo setkání s tvořivě abstinujícími pacientkami, které léčil před více než třiceti lety.

*Jindřich Mischa Nerad, M.D.
nevázán k žádné instituci
Amsterdam, Nizozemsko
e-mail: l.neradora@gmail.com*

LITERATURA

1. Nerad J. Doc. MUDr. J. Skála, CSc., sedmdesátníkem. *Protialkohol Obz* 1986; 21 (5): 314–317.
2. Pecinová O. Jiří Heller. Adiktol prevent léčeb praxi 2021; 4 (2), 130–131.
3. Markéta M. Slavíme 50 let od založení oddělení pro léčbu žen závislých na alkoholu a jiných návykových látkách. Redakční rada Alice J, Julie K. *Apolinářský měsíčník*, září 2021; ročník, číslo a strana neudány.
4. Nerad J, Neradová L. Husband-wife co-therapy team in family and marital therapy with alcoholics and drug addicts as well as in group psychotherapy with patients of above mentioned diagnoses. *Abstracts of International Congress on Family Therapy "The patterns which connect"*; 1987 květen 11–15; Prague – Czechoslovakia: 187.
5. Nerad J, Neradová L. Obor AT v kontextu Mezinárodního kongresu o rodinné terapii, konaného v Praze 11.–15. 5. 1987. *Protialkohol Obz* 1988; 23 (1): 57–60.
6. Skála J. Démon abstinence tvořivé. *Protialkohol Obz* 1990; 25 (6): 383.

dopis

Vážená redakce,

chtěla bych vás tímto e-mailem upozornit, že příspěvek doc. Jana Srnce, CSc. „Kritický komentář k dějinám psychologie“ (*Česká a slovenská psychiatrie* 2021; 117 (2): 100–102) obsahuje nejen zbytečné osobní útoky na profesorku Plhákovou, ale také prokazatelně nepravdivé informace. Domnívám se, že by bylo nanejvýš vhodné, kdybyse tato tvrzení uvedli na pravou míru.

Docent Srnc uvádí: „Volba HM, za jejichž názory se A. Plháková skrývá, překvapuje také proto, že sama byla olomouckou univerzitou koncem 60. let jmenována docentkou pro obor **klinické psychologie** a pravděpodobně na návrh téže univerzity získala od dřívějšího presidenta ČR titul profesorky.“ Jak je uvedeno v obou vydáních její knihy *Dějiny psychologie*, paní profesorka Plháková se

narodila v roce 1954, tudíž nemohla být habilitována koncem šedesátých let. Její působení na univerzitě začalo až v devadesátých letech a docentkou byla jmenována v roce 2000.

Docent Srnc dále uvádí: „Že by autorka nevěděla, jak na tom byla česká psychologie v období oněch 40 let? Inu, bylo jí šest let, když totalita začala; čili byla teprve před svou odbornou kariérou. Je možné, že tu totalitu raději **sama zaspala**, aby se probudila až ve volnějších poměrech?“ V obou vydáních knihy *Dějiny psychologie* je uvedeno, že paní profesorka se narodila v roce 1954. Pokud autor tvrdí, že se narodila šest let před nástupem totality, pak to znamená, že totalitní režim se podle pana docenta u nás objevil až v roce 1960? Jelikož je pan docent Srnc